

Τέμπη: Ως Κοινωνία να Κάνουμε Ό,τι Περνάει από το Χέρι μας για να μην Ξανασυμβεί Ποτέ Κάτι Τέτοιο

Του Αντώνη Μπρούμα

Στην επίσκεψή του στον τόπο της τραγωδίας στα Τέμπη, όπου δεκάδες άνθρωποι μας βρήκαν τραγικό θάνατο μετά τη μετωπική σύγκρουση των δύο τρένων, ο Κυριάκος Μητσοτάκης δήλωσε ότι «[...] ένα πράγμα μπορώ να εγγυηθώ: θα μάθουμε τα αίτια αυτής της τραγωδίας και θα κάνουμε ό,τι περνάει από το χέρι μας για να μην ξανασυμβεί ποτέ κάτι τέτοιο».

Ως κοινωνία πρέπει να κάνουμε γι' αυτό -και για πολλά άλλα- ό,τι περνάει από το χέρι μας για να μην ξανασυμβούν, χωρίς όμως να έχουμε καμία εμπιστοσύνη ότι σε αυτή την κατεύθυνση θα κατευθυνθούν οι θεσμοί του κράτους και του κεφαλαίου.

Μπορούμε πράγματι να τα καταφέρουμε και να αλλάξουμε τα πράγματα, ώστε τέτοια δυστυχήματα να μην ξανασυμβούν, αρκεί να αναλάβουμε τις συλλογικές μας ευθύνες απέναντι στο γεγονός και να έρθουμε σε ρήξη με το υπάρχον.

Όχι μόνο Πένθος, αλλά και Συλλογική Οργή για την Απόδοση Ευθυνών

Ακούμε τις διδαχές των δημοσιογράφων ότι «(τ)ώρα είναι η ώρα του πένθους και της σιωπής», «μην πολιτικοποιούμε το γεγονός, αποτελεί έλλειψη σεβασμού για τους νεκρούς και τους συγγενείς τους». Σκοπός ενός τέτοιου επικοινωνιακού χειρισμού του γεγονότος είναι η θέση εκτός πλαισίου της κοινωνικής κριτικής για τα βαθύτερα αίτια του δυστυχήματος και η σταδιακή αλλαγή ατζέντας στον δρόμο για τις εκλογές.

Η ηθική των κρατούντων και των δημοσιογράφων τους δεν είναι η δική μας ηθική. Σε αντίθεση με τέτοιες ιδιοτελείς διδαχές, η κοινωνία οφείλει απέναντι στους νεκρούς της να εκδηλώσει με δυναμικό και συλλογικό τρόπο την δικαιολογημένη οργή της για το γεγονός και να θέσει επί τάπητος στη δημόσια σφαίρα τη συζήτηση για τα βαθύτερα αίτια της τραγωδίας. Έτσι δεν συμβαίνουν ξανά τέτοιες τραγωδίες και όχι με επικοινωνιακούς χειρισμούς εκπορευόμενους από τους διαδρόμους της εξουσίας ούτε με υπακοή σε ασεβείς για τους νεκρούς σιωπές αποπροσανατολισμού από την ουσία των πραγμάτων.

Όχι μόνο Ατομικό Λάθος, αλλά και Ενοχή των Δομών του Κράτους και της Αγοράς

Αμέσως μετά το σιδηροδρομικό δυστύχημα στα Τέμπη ο Κυριάκος Μητσοτάκης έσπευσε να το αποδώσει «κυρίως σε τραγικό ανθρώπινο λάθος». Ακολούθησε ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου παραγγέλλοντας να εντοπιστούν οι υπεύθυνοι και να αποδοθούν ευθύνες «όποιοι κι αν είναι, όπου κι αν ανήκουν, απ' όπου και αν προέρχονται και όποιον κι αν εκπροσωπούν» και σημειώνοντας ότι «είναι η ώρα της Δικαιοσύνης».

Τέτοιες δηλώσεις αποκαλύπτουν τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν οι φιλελεύθεροι αντιπροσωπευτικοί θεσμοί, αυτόν της απόδοσης ευθυνών μόνο σε άτομα – αποδιοπομπαίους τράγους και όχι στον πραγματικό ένοχο, τις κραταιές κοινωνικές δομές.

Η απόδοση ευθυνών από τους κρατικούς θεσμούς και τους εκπροσώπους τους δεν είναι λοιπόν η δική μας απόδοση ευθυνών. Το δίκιο αποδίδεται από την κοινωνία με το μαχαίρι να φτάνει στο κόκκαλο, μέσα από το γκρέμισμα των υπαίτιων δομών και θεσμών εξουσίας.

Ποιες είναι όμως οι δομές του κράτους και του κεφαλαίου που κατέστησαν αναπόφευκτο το συμβάν και θα οδηγήσουν με μαθηματική ακρίβεια στην επανάληψή του, αν παραμείνουν άθικτες;

Όχι μόνο Έλλειψη, αλλά και Συστηματική Απαξίωση των Δημόσιων

Σιδηροδρομικών Υποδομών

Ο σιδηρόδρομος αποτελεί ίσως το πιο οικολογικό μέσο μαζικής μεταφοράς. Προϋποθέτει όμως την ύπαρξη ενός σιδηροδρομικού δικτύου, που εκ φύσεως συνιστά υποδομή δημόσιου χαρακτήρα για την οποία απαιτούνται εκτεταμένοι πόροι και προσπάθεια.

Στην Ελλάδα το κράτος και η αγορά προωθούν συστηματικά το αυτοκίνητο έναντι των δημοσίων μέσων μαζικής μεταφοράς. Δεν είναι λοιπόν τυχαίο ότι οι σιδηρόδρομοι δεν ευδοκίμησαν στη χώρα μας. Από την εποχή του Τρικούπη μέχρι σήμερα έχουμε ουσιαστικά ένα μόνο σιδηροδρομικό δίκτυο που συνδέει την Αθήνα με τη Θεσσαλονίκη. Και το δίκτυο αυτό είναι πλήρως απαξιωμένο.

Στις αεροπορικές, θαλάσσιες και επίγειες μαζικές μεταφορές υπάρχουν τεχνολογίες διαχείρισης κυκλοφορίας ακριβώς για να αποτρέπουν ατυχήματα εξαιτίας ανθρώπινου λάθους. Η ενσωμάτωση τέτοιων τεχνολογιών στις σιδηροδρομικές μεταφορές αποτελεί υποχρέωση της Ελλάδας από τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διασφάλιση με τεχνοκρατικούς όρους της ασφαλούς μεταφοράς με τρένο σε όλη την ήπειρο.

Ο ΟΣΕ υπήρξε σχολικό παράδειγμα της εγχώριας κρατικής κακοδιαχείρισης. Έτσι, τέτοιες τεχνολογίες δεν λειτουργούν στο Ελληνικό σιδηροδρομικό δίκτυο, αν και η εγκατάστασή τους έχει ξεκινήσει από το 2000 και παρ' όλο που έχουν ξοδευτεί πολλά δις για τον εκσυγχρονισμό του. Από την άλλη, η ιδιωτικοποίηση των Ελληνικών σιδηροδρόμων δεν έχει φέρει ούτε πρόκειται να φέρει αποτελέσματα.

Ζούμε λοιπόν σε μια χώρα χωρίς δημόσιες υποδομές. Δεν έχουμε δημόσιες υποδομές, γιατί το Ελληνικό κράτος αφενός λειτουργεί με ιδιωτικούς όρους (με κλεπτοκρατία, όχι για το δημόσιο συμφέρον) και αφετέρου αποδίδει δημόσιες λειτουργίες στον ιδιωτικό τομέα που εκ φύσεως δεν παράγει δημόσιες υποδομές.

Η καθολική αποτυχία της ανυπαρξίας δημοσίων υποδομών στη χώρα είναι ένα πρόβλημα που έρχεται στην επιφάνεια και χτυπά με απρόβλεπτο τρόπο. Τώρα βρέθηκαν στο μάτι του κυκλώνα οι γονείς

που περίμεναν τα παιδιά τους να έρθουν με το τρένο στη Θεσσαλονίκη. Δεν ήρθαν ποτέ.

Δημόσιος & Κοινωνικός Χαρακτήρας των Βασικών Υπηρεσιών και των Υποδομών τους

Οι βασικές υπηρεσίες σε μία κοινωνία πρέπει να έχουν δημόσιο και κοινωνικό χαρακτήρα, ώστε να είναι προσβάσιμες από όλους. Ένας τέτοιος χαρακτήρας δεν ταυτίζεται με το κράτος *per se*, το οποίο μπορεί κάλλιστα να διαχειρίζεται πόρους και υποδομές ως ιδιώτης ή και ως οργανωμένο έγκλημα.

Οι σιδηροδρομικές μεταφορές είναι μία βασική υπηρεσία, στην οποία οι δημόσιες υποδομές απαξιώθηκαν συστηματικά από την κλεπτοκρατική διαχείριση του κράτους και, κατόπιν, εξαλείφονται γοργά από την απόδοση στον ιδιωτικό τομέα και την εμπορευματοποίησή τους. Πραγματικός υπαίτιος του δυστύχηματος στα Τέμπη είναι το κράτος και το κεφάλαιο, με τους ιδιαίτερους -είναι αλήθεια- ιστορικο-κοινωνικούς θεσμούς που έχουν πάρει στην Ελληνική επικράτεια.

Για να μην ξανασυμβεί λοιπόν ξανά τέτοιο δυστύχημα, οι υποδομές των σιδηροδρομικών μεταφορών πρέπει να αποκτήσουν πραγματικά δημόσιο -όχι κρατικό / ιδιωτικό- χαρακτήρα. Πως όμως είναι κάτι τέτοιο σήμερα εφικτό;

Αν επιθυμούν τα κινήματα να αρθρώνουν λόγο για τον δημόσιο χαρακτήρα των βασικών υποδομών / υπηρεσιών στον 21ο αιώνα, πρέπει να έχουν συγκεκριμένο σχέδιο που να μην παραπέμπει στο *back to the future* της Πασοκικής καταστροφής των 80s-90s.

Δουλειά μας είναι να επεξεργαζόμαστε λύσεις για μία νέα μορφή πραγματικά δημόσιας (κοινωνικής) παραγωγής / διανομής βασικών υπηρεσιών. Τέτοια μορφή δεν αρκεί να εξαντλείται στη συμμετοχή των εργαζομένων στις αποφάσεις, γιατί ακόμη και τα συμφέροντα των εργαζομένων είναι μερικά σε σχέση με τις κοινωνικές ανάγκες, όπως έχει δείξει η ιστορία. Πρέπει να βάλουμε και τους καταναλωτές – την κοινωνία – στο παιχνίδι, τόσο στις αποφάσεις όσο και στη συμμετοχή στην παραγωγή της εκάστοτε

βασικής υπηρεσίας.

Η Ertopen υπήρξε ένα παράδειγμα τέτοιας βασικής υπηρεσίας στην καρδιά της δημόσιας σφαίρας, που κράτησε για δύο χρόνια χωρίς να έχει καμία θεσμική κάλυψη και πόρους. Ενώ είχε μπροστά της το αντιπαράδειγμα του δημόσιου – κοινωνικού, η εγχώρια αριστερά ξεπούλησε τις συχνότητες στους βαρόνους και έφερε το σημερινό τοπίο στα ΜΜΕ. Μας χωρίζει λοιπόν άβυσσος με την κρατική διαχείριση, δεξιά και αριστερή.

Θέλουμε λοιπόν να αντισταθούμε απέναντι στο κύμα ιδιωτικοποίησης / εξάλειψης των δημοσίων υποδομών και, ταυτόχρονα, στη δημιουργία νέων πραγματικά λειτουργικών και ανοιχτών σε όλους υποδομών για την κοινωνία μας. Μόνη η δημιουργία ανοιχτών και δημοκρατικών κοινοτήτων γύρω από τις βασικές υπηρεσίες είναι αυτή που μπορεί να θωρακίσει τις βασικές υπηρεσίες με όρους δημόσιου κοινωνικού, να αποτρέψει ιδιωτικοποιήσεις και να τις καταστήσει λειτουργικές.

Για εμάς, όποια και αν είναι η ερώτηση, η δημοκρατία είναι η απάντηση. Μία όμως δημοκρατία με την έννοια του ριζικού εκδημοκρατισμού της κοινωνικής ζωής, μια αντιεξουσιαστική δημοκρατία της κοινωνίας ενάντια στους αλλότριους θεσμούς του κράτους και του κεφαλαίου.